

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

Бакалаврська робота

з теми: **«СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ
ЧИННИКИ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ»**

Виконала: студентка 4 курсу
Ps1-B20z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Платон Валентина Юріївна

Науковий керівник:
Данчук Юлія Петрівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, старший викладач кафедри
загальної
та практичної психології

Рецензент:
Логвіна Оксана Анатоліївна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної
та практичної психології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯЦІЇ КРЕАТИВНОСТІ СУБ'ЄКТА НАВЧАЛЬНО- ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Креативність як сутнісна характеристика психологічного функціонування суб'єкта.....	7
1.2. Регуляція суб'єкта навчально-професійної діяльності: особливості, структура, чинники.....	17
1.3. Психологічні особливості перебування у віртуальному просторі (кіберсоціалізації) в підлітковому та юнацькому віці.....	29
Висновки до першого розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У СТРУКТУРІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	43
2.1. Мікровікова динаміка показників креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності	43
2.2. Роль інтелекту, креативності та метакогнітивних регуляторів пізнавальної діяльності в академічній успішності суб'єкта навчально-професійної діяльності.....	62
Висновки до другого розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стратегія розвитку національної системи освіти на рівні законодавчого забезпечення, галузевих стандартів вищої освіти, освітніх програм передбачає постійний інтелектуальний, духовний, культурний розвиток майбутнього фахівця, розкриття потенціалу особистості та її самовдосконалення. Модернізація змісту та методів вищої освіти спрямована на формування таких якостей суб'єкта освітнього процесу, як активність, самостійність, ініціативність, відповідальність та креативність, які в подальшому повинні уможливити успішне професійне становлення людини, її особистісну самореалізацію в сучасних соціально-економічних умовах.

Психологічні особливості та механізми креативності сучасного студентства, закономірності її прояву розглядаються у численних роботах вітчизняних та закордонних дослідників (О. М. Воронін, О. А. Кривопишина, Є. М. Левченко, В. І. Носков, Є. В. Фролова, Н. В. Хазратова, О. М. Харцій, О. С. Шило; Ч. Ву, Р. Мілграм, М. Сарзанія, Є. Хонга), водночас, суттєво бракує цілісного, системного та ґрунтового погляду на креативність студента закладу вищої освіти як майбутнього фахівця, що є втіленням молоді еліти нації, носієм її культурних, духовних й інтелектуальних скарбів, як людини, котра вже завтра буде визначати майбутнє України, економічне та соціальне благополуччя кожного із нас.

Таким чином, актуальність даної проблеми, недостатній рівень її наукової розробленості, дискретність наявних наукових відомостей окресленої наукової проблематики і зумовили вибір теми дослідження «Структурні характеристики та психологічні чинники креативності студентів-психологів».

Мета дослідження – теоретико-методологічне та емпіричне дослідження регулятивних чинників креативності суб'єкта.

Відповідно до мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний та історико-психологічний аналіз

досвіду наукового осмислення психологічного змісту, природи, механізмів і функцій креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

2. Концептуалізувати феномен регулятивної детермінації розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

3. Визначити динаміку розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

4. Емпірично обґрунтувати основні шляхи, методи та засоби розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Об'єкт дослідження: креативність суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Предмет дослідження – психологічна феноменологія, вікова динаміка, структура, регулятивні предиктори та психологічні засоби розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають теорії та концепції, присвячені: структурі особистості (С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонов); здібностям та їх видам (Л. С. Виготський, В. М. Дружинін, Б. М. Теплов, С. Л. Рубінштейн); теорії творчих задач (В.В. Кліменко, А. Б. Коваленко, В. О. Моляко, Я. О. Пономарьов, В.М. Чернобровкін); значенню рефлексії у творчості (І. Н. Семенов, С.Ю. Степанов); структурі та закономірностям розвитку образної та вербальної креативності (Дж. Гілфорд, С. Меднік, Е. Торренс, О. Тунік); ролі та місцю креативності у структурі інтелекту (Д. Б. Богоявленська, А.М. Воронін, В. К. Зарецький, С. М. Симоненко, Р. Стернберг, Е. Торренс, С. Меднік).

Методи дослідження. Для розв'язання дослідницької проблеми був застосований комплекс методів, вибір яких зумовлено предметом, метою та завданнями дослідження. До комплексу увійшли наступні методи: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення теоретико-методологічних засад досліджуваної проблеми; *емпіричні* – експериментальні та психодіагностичні методи та методики дослідження

креативності та інтелекту, а також регулятивних предикторів креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності; *математико-статистичної обробки* даних (параметричні та непараметричні критерії порівняння вибірок, кореляційний аналіз, факторний аналіз, кластерний аналіз, двофакторний дисперсійний аналіз, регресійний і дискримінантний аналіз) із подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистичний аналіз здійснювався за допомогою пакета статистичних програм Statistica 6.0.

Експериментальна база дослідження. Основну дослідну роботу виконано на базі Кам'янець-Подільського національного університету. Вибірку дослідження склали 59 майбутніх фахівців психологів на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Наукова новизна результатів полягає в тому, що:

на теоретичному рівні *побудовано* концептуальну модель розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності; *Дістали подальшого розвитку* суб'єктно-діяльнісний підхід у застосуванні до феномену креативності характеристика креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності через виявлення її специфіки у студентів психологів.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає у розробці психодіагностичного комплексу, спрямованого на вивчення регулятивних чинників креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Надійність і достовірність результатів дослідження забезпечувалися адекватністю дібраного психодіагностичного інструментарію, застосуванням сучасного апарату математичної статистики, репрезентативністю вибірки, можливістю верифікації, поєднанням кількісного та якісного методів аналізу даних, змістовним аналізом фактів і залежностей, отриманих на достатній вибірці досліджуваних.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі», 15

лютого 2024 р., м. Кам'янець-Подільський; Міжнародній науково-практичній конференція «Сучасні світові тенденції розвитку науки, освіти, технологій та суспільства», 11 грудня 2023 р., м. Кропивницький.

Публікації:

1. Платон В.Ю. Структурні характеристики та психологічні чинники креативності студентів. *Сучасні світові тенденції розвитку науки, освіти, технологій та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*, 11 грудня 2023 р., м. Кропивницький, 2023. С. 56–58.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 73 сторінках комп'ютерного набору. Повний обсяг роботи – 81 сторінка.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження вирішує на теоретичному та емпіричному рівні наукову проблему регулятивних чинників креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності. За результатами дослідження сформульовано такі висновки:

1. У сучасній світовій психологічній науці теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано значну кількість концепцій креативності, узагальнюючи які можна констатувати, що креативність є сутнісною характеристикою суб'єкта, вмотивованою здатністю до інноваційної діяльності, що детермінується низкою нелінійних, багаторівневих особистісних характеристик людини, що творить. Розуміючи навчально-професійну діяльність як провідну діяльність студента, що є активністю суб'єкта, спрямованою на взаємодію із оточуючим середовищем, з метою задоволення власних освітніх та професійних потреб, доцільно визначити креативність суб'єкта навчально- професійної діяльності як таку що пов'язана із професійною творчою індивідуальністю та самореалізацією, творчим стилем професійної діяльності, і виконує творчо-конструктивну функцію саморозвитку особистості професіонала, забезпечує науково-дослідну активність майбутнього фахівця. Креативність суб'єкта навчально-професійної діяльності детермінується низкою чинників, зокрема мотиваційно-особистісними, когнітивно-операційними, зовнішніми психолого-педагогічними, утім роль регулятивних чинників у її становленні залишається маловивченою у сучасній психології.

2. Грунтуючись на суб'єктно-діяльнісному підході до вивчення креативності було побудовано концептуальну модель її розвитку у суб'єкта навчально-професійної діяльності. У моделі показано позитивну роль креативності в академічній успішності як фактору досягнення життєвого успіху і детермінованість багаторівневими особистісними характеристиками, що є чинниками-регуляторами її розвитку. До системи регулятивних

чинників розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності включено мотивацію навчально-професійної діяльності, вольові якості та стилеві якості саморегуляції поведінки і діяльності, емоційно-регулятивні механізми, а також метакогнітивні здатності, зокрема метакреативність, що розкривається у креативній обізнаності як поінформованості у якостях, процесах та засобах розвитку креативності та креативній рефлексії як мірі диференційованості самооцінки креативності, схильності до деталізації в характеристиці власної креативності.

3. Емпірично доведено позитивну мікрорікову динаміку образної креативності за параметрами супротиву замиканню у студентів природничо-математичного та мистецького профілів, розробленості у студентів мистецького профілю та абстрактності назви у студентів гуманітарного профілю. Більшість позитивних зрушень у розвитку як образної, так і вербальної креативності властиві суб'єкту навчально-професійної діяльності у другій половині навчання у вищій школі, зокрема у студентів гуманітарного профілю показники вербальної гнучкості та оригінальності зростають від середини навчання до початку навчання в магістратурі. Зазначені тенденції свідчать про помірний позитивний вплив включеності у процес професіоналізації суб'єкта на розвиток його креативності та доцільність впровадження програм цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу розвитку креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності творчо-орієнтованих спеціальностей, творчим продуктом яких є літературні твори, продукти інформаційних технологій та твори мистецтва.

4. Виявлено синергію впливу інтелекту, креативності та метакогнітивних здатностей на академічну успішність суб'єкта навчально-професійної діяльності. На початку навчання у виші академічна успішність студентів пояснюється дією таких якостей креативності, як здатність давати абстрактну назву образам уяви, таких якостей інтелекту, як здатності до вербального та просторового узагальнення, просторова уява, і особливо

креативною обізнаністю як характеристика метакреативності та гнучкість вербальної креативності. Всередині навчання у вищій академічній успішності найбільшою мірою залежить від інтеграції інтелекту, креативності та метапам'яті та метакреативності, високий рівень розвитку яких обумовлює високу академічну успішність, ключовими якостями у досягненні якої є мнемічна рефлексія, здатність до просторового узагальнення та метамнемічне відтворення на тлі достатнього рівня розвитку здатностей до створення деталізованих оригінальних вербалізованих образів. Наприкінці навчання у ЗВО ключовими здатностями у досягненні академічної успішності є метамнемічне відтворення, здатність до просторового узагальнення, швидкість образної креативності, гнучкість вербальної креативності, а також мнемічна рефлексія.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності. Воно виявляє низку похідних проблем, що потребують ґрунтовного психологічного дослідження. Перспективним напрямком наукових пошуків може стати поглиблений аналіз особистісних предикторів та інших чинників розвитку креативності, її особливостей у групах різних вікових періодів та сфер навчально-професійної та професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августюк М. М. Зв'язок видового спектру метакогнітивного моніторингу з результативністю навчальної діяльності. Збірник тез доповідей за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Мукачєво, 2015. Т.2. С. 11-13.
2. Августюк М. М. Ілюзія знання у метакогнітивному моніторингу навчальної діяльності студентів ВНЗ: дис.... канд. психол. наук: 19.00.07. Острого, 2016. 321 с.
3. Агулов М. В. Психологічні чинники динаміки суб'єктності майбутнього вчителя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Харків, 2010. 214 с.
4. Акімова О. В. Теоретико-методологічні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2010. 44 с.
5. Акіпова О. Б. Адаптаційні можливості молодих науковців та аспірантів у період написання дисертаційної роботи. Наука і освіта. 2012. № 4. С. 4-8.
6. Арцишевський Р. Світоглядна освіта в умовах переходу до інформаційного суспільства. Шлях освіти. 2008. № 1. С. 6-11.
7. Бабіна Т. Г. Успішність як багатовимірний феномен. *Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Успішність особистості : потенціал та обмеження»* / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова (березень 2010 р.). – Режим доступу : <http://www.psy-science.com.ua /department/Tezy-konfer-2010/babina.doc>
8. Большакова А.М. Психологічна настільна Т-гра як технологія короткострокового психологічного консультування, коучингу, тренінгу (психологічна гра з елементами тренінгу «Смарагдове місто»). *Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : монографія* / [за ред. : С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова].

Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. С. 366-383.

9. Бочелюк В. Й. Формування психологічної готовності суб'єктів освітньої діяльності до управління вищими навчальними закладами методом корекційної гри. Інсайт: зб. наук. праць / ред. кол. І.С. Попович, С.І. Бабатіна, І.Р. Крупник та ін. – Херсон: ВД «Гельветика», 2018. – С. 39 – 42.
10. Васильченко О. М. Психологія репродуктивної поведінки особистості : автореф. дис. д-ра психол. наук : 19.00.05. К., 2013. 39 с.
11. Везенкова О. Є. Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх учителів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Одеса, 2011. 23 с.
12. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога : автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.01. К., 2004. 36 с.
13. Власова О.І. Психологічна структура та чинники розвитку соціальних здібностей: автореф. дис... доктора психол. наук: 19.00.07. К, 2006. 40 с.
14. Войтенко О. В. Розвиток регулятивних функцій пам'яті у процесі літературної творчості молодших підлітків : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Харків, 2013. 18 с.
15. Волженцева І. Комплексно-структурний аналіз психічних станів студентів у контексті генезису поліфункціональної регуляції. Педагогіка і психологія проф. освіти. 2013. № 6. С. 137-144.
16. Волошина, В. О. Особливості метакогнітивних суджень студентів та їхній взаємозв'язок із самооцінкою. Студент. наук. зап. Серія «Соціал.-політ. науки». Острог, 2011. Вип. 3. С. 241–255.
17. Гайдур М.І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Ялта, 2010. 17 с.
18. Гальцева Т.О. Психологічні особливості включення вчителя в

педагогічні системи навчання: автореф. дис.... канд. психол. наук: 19.00.07 / Т.О. Гальцева. К., 2003. 21 с.

19. Гарбузенко Л.В. Формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів засобами декоративно-ужиткового мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 19 с.

20. Головін М. Б. Психолого-педагогічна модель процесу пізнавальної діяльності суб'єкта навчання з практичного освоєння та створення об'єктів високої складності. Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. 2008. Вип. 22. С. 37-45.

21. Горкуненко П. П. Підготовка студентів педагогічного коледжу до науково-дослідної роботи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2007. 22 с.

22. Гоцуляк Н.Є Психологічні умови розвитку професійної креативності викладача іноземної мови: автореф. дис... канд. психол. наук. 19.00.07. Хмельницький, 2008. 20 с.

23. Гриненко І.В. педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук. 13.00.04. Хмельницький, 2008. 20 с.

24. Грись А.М. Імпульсивність як чинник девіантної поведінки.

25. Громова Д. А. Настільні ігри як сучасний інструмент роботи психолога в супроводі підлітків. *Сучасна психологія: матеріали IV Міжнар. науч. конф. (Г. Казань, жовтень 2016 р)*. Казань: Бук, 2016. С. 16-19.

26. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1999. 38 с.

27. Диса О. В. Внутрішній діалог як механізм творчого мислення: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса, 2005. 21 с.

28. Дімітрова-Бурлаєнко С.Д. Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній

діяльності. Дис. ...к.пед.н. Х.: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2018. 358 с.

29. Довгалюк Т. А. Психологічні механізми оптимізації метапам'яті студентів в умовах проактивної інтерференції. Дис. ...к.психол.н. 19.00.07. Острого. 2016. 231 с.

30. Довгалюк Т. А., Пасічник І.Д., Каламаж Р.В. Мислення як метакогнітивний феномен. *Наукові записки Серія «Психологія»*. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 1. С. 3 – 17.

31. Долинська Л.В. Активні методи в роботи практичного психолога. К.: УДПУ, 1994. 79 с.

32. Дьяков С. І. Психосемантичний підхід у визначенні методу аналізу та оцінки суб'єкта. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Психологія. 2011. Вип. 40. С. 56-68.

33. Єсіна Н. О. Формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2009. 24 с.

34. Желтова М.О. Психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх психологів. Дис....к.психол.н. 19.00.07. К. 2019. 220 с.

35. Іваненко В.М. Розвиток креативності студентів у процесі навчання. *Збірник наукових праць Національної академії прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки*. № 4(69). 2013. С. 323-330.

36. Кирилюк І. М. Психологічні чинники підготовки практичного психолога до ведення терапевтичного діалогу : автореф. дис... канд. психол. наук. К., 2006. 20 с.

37. Кисельов К.С. Теоретичні засади дослідження креативності майбутнього педагога. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. Миколаїв: МНПУ, 2016. № 1(16). С. 188-192.

38. Кривильова О. А. Формування у майбутніх учителів готовності до самостійної творчої діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кировоград, 2006. 22 с.
39. Кузнецов М.А., Фоменко К.І., Кузнецов О.І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності Харків: ХНПУ, 2015. 339 с.
40. Кузнецов М.А., Діомідова Н.Ю. Емоційний інтелект як чинник психоемоційних станів студентів в умовах іспиту. Монографія. Х.: Діса плюс, 2017. 186 с.
41. Кулешова О. В. Психологічні особливості особистісної самореалізації викладача вищого навчального закладу: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2007. 20 с.
42. Кулик С. М. Психологічні особливості управління професійною адаптацією вчителів : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.05. К., 2004. 20 с.
43. Литвинов А. В., Іволіна Т. В. Метакогніції: поняття, структура, зв'язок з інтелектуальними і когнітивними здібностями (за матеріалами зарубіжних досліджень) // Сучасна зарубіжна психологія. 2013. № 3. С. 59-70.
44. Майстренко Т. М. Ціннісні детермінанти регуляції навчальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання. Наука і освіта. 2014. № 5. С. 177-183.
45. Макаренко Н.М. Психологічні чинники розвитку креативного мислення майбутніх практичних психологів: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. К, 2008. 20 с.
46. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості. Наук. монографія. К.: Вид-во ТОВ «КММ», 2006. 256 с.
47. Максименко С.Д., Пелех О.М. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випусника педвузу до педагогічної діяльності). *Рідна школа*, 1994. №3-4. С. 68-72.

48. Маркова О.В., Маркова О.В., Креативність у вирішенні проблемних ситуацій в умовах глобального крос-культурного середовища. *Міжнар. наук.- практ. конф."Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ"* К. : КНЕУ, 2016. С. 98 -101.
49. Мільто Л. О. Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя в процесі професійної педагогічної підготовки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2006. 22 с.
50. Мова Л.В. Психологічні особливості забезпечення особистісної самореалізації майбутніх психологів у процесі фахової підготовки: автореф. дис... канд. психол. наук. 19.00.07. К., 2003. 20 с.
51. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Психологія і суспільство*. №4. 2007. С. 6-9.
52. Музика О Л. Ціннісна регуляція й ціннісна підтримка розвитку творчих здібностей (теоретична модель і принципи побудови методики). *Практична психологія і соціальна робота*. 2010. № 6 (135). С. 1-7.
53. Овсянецька Л. П. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма. *Соціальна психологія*. 2004. № 2. С. 140-145.
54. Олефір В.О. Психологія саморегуляції суб'єкта діяльності : дис.... докт. психол. наук: 19.00.01. Х., 2016. 428 с.
55. Омельченко А.А. Використання технологій креативного мислення у розвитку мовленнєвої компетенції студентів I-II курсів мовного ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 48. Педагогічні науки. 2009. С. 78-82.
56. Панок В.Г., Уманець Л.І. Особистість практикуючого психолога. Психотерапевтична ситуація. Основи практичної психології: підручник. К.: Либідь, 1999. С. 216–228.
57. Психологічна енциклопедія / [авт.-упоряд. О.М.Степанов]. Київ.: «Академвидав», 2006. 422 с.
58. Пурло О. Ю. Екзистенційна криза як чинник формування творчої життєвої позиції особистості : автореф. дис... канд. психол. наук.

19.00.01. Київ, 2010. 22 с.

59. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посіб. – 3-тє вид. Київ: Либідь, 2004. 288 с.

60. Саврасов М., Заїка Є., Зуєв І., Зімовіна Т. Емпірична характеристика креативності у шкільному віці. Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. Вип. 4. С. 136-143.

61. Саврасов М.В. Теорія та методологія дослідження креативності особистості у новому тисячолітті: проблеми і перспективи. Людина, культура, техніка у новому тисячолітті: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: ХАІ, 2013. С. 431-432.

62. Саврасов М.В. Психологічні особливості динаміки креативності протягом юнацького віку. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Харків: ХНПУ, 2015. Вип.50. С. 108-115.

63. Саврасов М.В. Креативність особистості студента: наукова концепція та програма психологічного дослідження. Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Хмельницький: ХНУ, 2016. С. 31-32.

64. Терещенко, В. Організованість як риса особистості студента та її формування. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, (13). 2019. С.78-81 <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-13.%p>

65. Туриніна, О. Л. Психологія творчості : навч. посіб., МАУП, Київ, 2007. 160 с.

66. Фалько Н.М. Психологічні особливості особистісно-професійного становлення студентів психолого-педагогічних спеціальностей : дис.... канд. психол. наук: 19.00.07. Харків, 2008. 202 с.

67. Хабірова Л.І. Формування творчої ініціативи підлітків у процесі розв'язання учбових задач. Дис. к.психол.н. Острог. 2019. 253 с.

68. Чаплигін О. К. Творчий потенціал людини як предмет

соціально- філософської рефлексії : дис... д-ра філос. наук: 09.00.03. Х., 2001. 428 с.

69. Щербина А.М. Соціокультурні регулятиви людської діяльності в технологіях масової комунікації: автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.04. Київ, 2010. 19 с.

70. Brown J. *The World Café: Shaping Our Futures Through Conversations That Matter Illustrated Edition*. San Francisco. 2005. 242 p.

71. McCormick C. B. Metacognition and learning. *Handbook of Psychology: Educational Psychology*. Hoboken, NY: Wiley, 2003. pp. 79-102.

72. Schneider W. Memory Development between Two and Twenty. *British journal of developmental psychology*. 1999. Vol. 17. № 3. P. 480 – 481.

73. Yurkowski K., Martin J., Levesque C., Bureau J-F., Lafontaine M-F., Cloutier P. Emotion dysregulation mediates the influence of relationship difficulties on non-suicidal self-injury behavior in young adults. *Psychiatry Research*, 2015, vol. 228, no. 3, pp. 871—878. doi:10.1016/j.psychres.2015.05.006.